

Naša moč

Glasiło za slovensko delavstvo.

List
izhaja
vsak
petek.

Štev. 42.

V Ljubljani, dne 28. septembra 1906.

Letnik I.

Rdeče-bela zveza.

Krščansko socialno delavstvo je bilo prvo, ki je povzdignilo glas za splošno volilno pravico v občini. Zvesto svojemu programu, obračalo se je večkrat s peticijami sklenjenimi in sprejetimi na raznih večjih shodih, do občinske uprave v Ljubljani, toda vedno zaman. Letošnje leto je priredilo »Slov. kat. delavsko društvo« shod v »Narodnem Domu« ter z nova pozivljalo župana in občinski odbor za volilno preosnovo. Na temu shodu so nastopili **socialni demokratje proti volilni reformi za občino**. Toda krščanski socialci smo korakali naprej, ne mence se za **izdajalski pojav v socialni demokraciji**.

Liberalci, ki že preje niso imeli nobenega programa, sklicali so v »Narodni Dom« nekaj zaupen shod, na katerem so se imeli posvetovati o programu, toda ni bilo nič. Skrupicali so le neki izvrševalni odbor. No, sedaj so se zgenili nekoliko tudi ti. Pričeli so sklicevati shode. Tako je bil v ljubljanskem »Mestnem Domu« shod, na katerem se je govorilo o volilni reformi za deželni zbor in so liberalci seveda odobraval obstrukcijo proti volilni reformi. Takrat se je oglasil za razširjenje volilne pravice za občino ljubljansko zastopnik krščanskega socialnega delavstva. Župan je povedal, da se nahaja na rotovžu nekje že nek načrt o spremembi volilne pravice. Pri tem shodu so tudi socialni demokratje podpirali krščanske socialce v tem vprašanju.

Liberalci, pijani malenkostnega uspeha, so ob priliki razprav odseka za volilno reformo v državnem zboru priredili zopet

javni ljudski shod. Hoteli so demonstrirati proti sklepom odseka in pa proti volilni preosnovi sploh. Toda sedaj so se opekli. Krščanski socialci so pričeli akcijo za udeležbo shoda, na katerem naj pokažejo, da se ljubljansko delavstvo ne da slepiti. Shod je bil razgnan in liberalci poparjeni. Toda imeli so vendar še upanje in sicer v socialni demokraciji.

Gospod Kristan je namreč na tem shodu pozval svoje somišljenike, naj bodo mirni, da bode s tem omogočen shod. Toda tudi njegovi pristaši ga niso poslušali. Liberalci so sklicali še en shod, na katerem so se pojavili isti prizori. Kristan je nastopil odločno za liberalce, in ko bi ne bilo prišlo na shod toliko številno kršč. socialcev, bi bili liberalci utihotali resolucijo proti volilni reformi.

Toda shod je bil zopet razbit, sklenjen pa je bil pakt liberalcev in socialnih demokratov. **Na treh javnih shodih so držali socialni demokratje kvišku dr. Tavčarjev politični frak in mu poljubkovali konce njegovih čevljev. V prahu pred dr. Tavčarjem so se valjali in demonstrirali proti katoliškemu shodu, dasi je katoliški shod sklepal veliko koristnega za delavstvo in je ravno po katoliških možeh prišlo v tek vprašanje voline reforme. Skratka, socialno demokratični voditelji so prodali v službo liberalcem svojo stranko.** Seveda je to bolelo marsikaterega socialnega demokrata, in ko je še dr. Tavčar spustil v odseku za volilno reformo svoje neumne izpreminjevalne predloge v svet, ni kazalo družega, kakor pokazati zopet prejšnje lice. V nedeljo, dne 23. t. m. je imela socialna demokracija shod, na katerem so zahtevali volilno preosnovo za občinski svet v Ljub-

ljani. Ob tej priliki smo videli, kako bi se bila socialna demokracija zadovoljila tudi z drobtinami delavskemu razredu. Toda g. Kristan ve, da so se kršč. soc. delavci izjavili proti vsaki kuriji, torej tudi proti delavski in sedaj je ta gosp. v imenu socialne demokracije izjavil, da tudi njegova stranka ne mara za liberalne volilne reforme. Nas veseli, da je tudi socialna demokracija posegla v ta boj, toda po dogodkih zadnjega časa ne moremo verjeti v resnost te stranke **kljub slovesni izjavi g. Kristana, da ne bodo podpirali nikdar več tistih, ki delajo proti volilni reformi.** Toda ta izjava socialne demokracije ne izbrše podlega dejstva, da so na voljo liberalcev demonstrirali proti katoliškemu shodu. Naši kranjski socialni demokratje so s tem svojim komedijantstvom pokazali, kako malo umevajo nalogo ki so si jo od nekdanj prisvajali za-se. To njihovo ljubimkovanje z liberalci je priča, da jim je veliko več na tem, da razvnamejo med delavci verski boj, brezplodno sovražstvo proti drugim stanovom, vzdržijo večno nezadovoljnost, kakor da izboljšajo delavčev položaj s pomočjo treznega in premišljenega socialnega dela ter pametne socialne zakonodaje. Kako se to čudno sliši — socialni demokratje in liberalci se pogajajo glede volilne reforme v občinskem svetu ljubljanskem, Kristan ne vé, ali bi vstregel svoji demokratični stranki, ali pa sitim in rejenim sovražnikom ljudstva. Se le dolgo potem se strezni in ko vidi, da drugače ne gré, zahteva korenite volilne preosnove v ljubljanski občini. Šele, ko so se vsi smejali Tavčarju, nemški in laški socialni demokratje, šele tedaj se je gospod Kristan zbrihal. Preje pa je bil pripravljen podpirati tisto stranko, ki živi od

Ivo Česnik.

Peter Strgar.

Žalostno je bilo njegovo srce in polno tuge. Sam ni vedel, kako bi utolažil globoko otožnost, ki je legla nad vso dušo. Tri dni je žaloval za svojo prerano umrlo ženo. Sedel je večinoma pod košato hruško poleg hiše in podpiral trdno glavo z žuljavo roko. Zdajnzdaj je legel vznak in gledal v belkaste koprene oblakov, ki so pluli v daljne kraje.

Prišel je tedaj mimo berač Tonač, raztrgan in razcapan, z mavho čez ramo in debelo gorjačo v roki.

»Dober dan ti Bog daj, Peter Strgar! Čemu se boš čemžil za Nežo? Pojda, pojdi in pusti žalost starim devicam, ki so obupale nad svetom, ker jih ni spoznal. Ti si pa ves drugačen. Oženi se vdručič! Žalost preganjaj z veseljem! Glej mene! Ničesar nimam, in vendar me ne vidiš nikoli otožnega. Oženi se, ti rečem še enkrat. Vzemí staro Zmigavko, če hočeš bogato, pobožno in delavno ženo. Vzemí Jernejevo Francko, če ti je mar za brhko, mlado in čedno ženico.«

»Pojdi Tonač, prosim te, in pusti me samega! Za tvoje šale nisem danes dovteten. Pojdi, z Bogom!«

»Da bi te koklja brenila! Uvažuj moje dobrohotne besede!«

Odšel je Tonač, migal z rameni in glavo in mrmral sam s seboj:

»Kdaj se ljudje spametujejo? Br, vse možgane jim je Bog za kazen zakapil s smolo, br.«

Svečan mir je vladal povsod. Takega miru pričakuje naša trudna duša v lunojasni noči, ko zamigljajo na nebu zvezde in gre skozi naravo skrivnostna, tiha pesem. Rumeni žarki zahajajočega solnca so kukali skozi zelena peresa košatega drevja in v najrazličnejših bojah odsevali od kristalnih valčkov bistrega potočka, ki je šumljal mimo vrhovja in gabrovja med kamenjem dalje. Nad gozdom je plul do sinjih gor grabežljivi skobec, po planinah naokrog se je pa čulo drobno petje kosov in strnadov.

Tisti večer je Strgar premišljeval besede, ki mu jih je izrekel berač.

Res, lepo bi bilo to. Žena bi mu pomagala doma, skrbela bi za deco. Sam bi lahko šel brez skrbi v gozd delat kopo ali

pa sekat stare hoje. Od rane mladosti je navajen na gozd, v njem se je vzgojil, v njem zredil, utrdil, z njim preživel sebe in družino.

A čemu bi si naprtil breme na hrbet? Petero otrok ima. Vsi so zdravi in pridni. Zakaj bi jim iskal mačeho, katera bi jih morda sovražila, zakaj bi si delal nove skrbi. Minka je stara štirinajst let, vse potrebno opravi, Peterček že gre včasih z njim v gozd. Ne oženim se drugič, ne! Tonač naj vzame Zmigavko ali Jernejevo Francko!

Pritekel je okrog vogla mali Tonček in zaklical na vse grlo:

»Oče, pojdite večerjat!«

In zjasnilo se je Strgarju znova lice.

Četrty dan se je napolil v gozd. Sekiro je vzel na ramo, čutaro v roko in hajdi! Izročil je deco posebni oskrbi brhke Minke. In podiral je tam ves teden, pozabil na hudo rano, ki je bila zarezana v srcu in živel zadovoljno, kakor živi toliko trpečih. Z Medliškovim Miho in Plavžarjevimi Janezom so delali skupaj kakor vselej. Bili so dobre volje in so se pogovarjali o Tomažu Robidniku, ki so ga ogoljufali cigani.

narodnostnega in verskega sovraštva med ljudstvom, ki sovraži ubogega delavca, bodisi socialnega demokrata, ali radikalca, ali narodnjaka, alikrščanskega socialca. Socialni demokratje naj odselej sklepajo in sklenejo, kar hočejo, mi jih bomo sodili po njihovih dejanjih. Kar pa je med njimi še dovolj razsodnih, bodo sami nekdanj uvideli, da jih voditelji le vlečejo za nos in da njihova socialnodemokratska nebena niso nič boljša od liberalnih.

Delavska stanovanja.

Delavska stanovanja drugod.

Vprašanje delavskih stanovanj je eno najbolj važnih. Zdravo, svetlo in prostorno stanovanje je pogoj za zdravo, veselo in srečno življenje delavčev: mala, a mična sobica in čedna kuhinja priveže delavca na dom, goji v njem družinski čut in ga tako obvaruje lenobe, pohajkovanja in pogubnega pijančevanja. Delavko, ki je obenem hišna mati, priveže lični dom nase, jo sili k pridnosti, otroci pa se že zgodaj navadijo čednosti in varčnosti. Žalibog, je skrb za dobra delavska stanovanja mala in postavodaja je v tem oziru zelo pomanjkljiva. Primerno najbolj je razvita na Francoskem. Tu podamo kratko zgodovino te postavodaje, njen razvoj in uspeh.

Delavska stanovanja, ki so jih jeli graditi delodajalci sami, nahajamo na Francoskem že okoli leta 1810. Neki bogati obrtnik, Jean Dollfus iz Mülhausena je ustanovil akcijsko družbo. Ta je gradila male hišice za celo delavsko obitelj, ki so potem polagoma postale last najemnikova. Stvar se je zelo počasi razvijala, gradili so pa le male hišice za eno samo družino, ne pa velikih, vojašnicam podobnih hiš, kjer so stanovanja majhna, pusta in ljudje v njih natičeni, kot slaniki v sodu. Leta 1894 je bilo na Francoskem 31 stavbinskih družb; 25 je gradilo delavske hišice, 5 velike najemniške stavbe, ena pa je gradila oboje vrste hiš. Od teh sta bili le dve vstanovljeni na zadržni podlagi, ostale so bile vse akcijske družbe. Značilno je, da so le tiste dopro uspevale, ki so gradile male hišice, kjer so nasadili poleg še mali vrt, takozvane »kotaže«. Neka stavbinska družba v Puté pri Parizu (Société cooperative de Puteaux) zida družinske hišice z malimi vrtovi, ki stanejo 7310 frankov. Pritličje ima kuhinjo in dve sobi, prvo nadstropje ravno tako. Najemnina znaša 230 frankov na leto; letni amortizacijski delež, ki ga najemnik plača, da postane v 25 letih lastnik hišice, znaša 169 frankov, vsega skupaj plača torej na leto 399 frankov. Tako hišo si na tak način na Francoskem lahko prilastijo seveda le tisti delavci, ki na dan zaslužijo najmanj šest frankov. Ta stano-

vanja so za naše razmere seveda premajhna, nekatera imajo le 9 kvadratnih metrov, največja 15. Postavo, ki urejuje to gibanje, so na Francoskem izdelali leta 1894, 12. aprila tega leta pa so postavio izdatno izboljšali. Vsako okrožje (departná) mora ustanoviti svoj stanovanjski odbor, ki se peča izključno z zidanjem in opremljevanjem delavskih stanovanj. Hiše so proste davka za dobo dvanajstih let. Občine smejo porabljati del lastnega premoženja za zgradbo delavskih stanovanj, dajati posojila in nakupovati akcije. Postava je dobro vplivala. Zadnje poročilo iz leta 1904 pravi, da je bilo od l. 1894—1899 18 stavbinskih zadrug, 32 akcijskih družb in ena privatna, l. 1900—1904 pa 63 zadrug, 27 akcijskih družb in 6 privatnih. Iz tega se razvidi, da je čimdalje več stavbinskih zadrug, ki so ustanovljene na zadržni podlagi. 66 stavbinskih družb je zamoglo s kapitalom štirinajstih milijonov frankov sezidati za 15 tisoč oseb zdrava in prostorna stanovanja. Tu niso všteta delavska stanovanja, ki so jih sezidali delodajalci sami.

Tudi v Ljubljani in v Zagorju ste taki delavski stavbinski društvi. Ljubljansko stavbinsko društvo je postavilo kakim 100 družinam zdrava stanovanja v lastnih hišicah. Iz vsega tega pa sledi: Povsodi v krajih, kjer bivajo delavci, naj se vstanovi delavsko stavbeno društvo, da se pomore delavstvu do zdravih in lepih stanovanj in da pridejo delavci polagoma do lastnih hišic.

Telesna in dušna beda delavčeva.

Cele delavske rodbine hirajo telesno in zato seveda tudi dušno. Na Angleškem se s tem vprašanjem bavi cela komisija, ki je dognala marsikaj poučnega. Kot največje zlo so označili prenapolnjena stanovanja delavčeva, kjer se nabira nesnaga in zaduhel zrak. Takega domovja delavec-oče ne more biti vesel; zato dostikrat rajše predsedu po gostilnah in se omamlja z alkoholom. To zlo se da le s tem popraviti, da občine same poskrbijo za zdrava stanovanja in s stroгим zdravstvenim redom poskrbijo zato, da eni ne bodo zidali za delavce lukenj, drugi pa iz lenobe zanemarili svoja stanovanja. Najboljša je v tem oziru samopomoč delavcev. Drugo, kar delavca mori, je pomanjkljiva zakonodaja gledé delavne dobe in zdravju škodljivega dela. Znatno bi temu odpomogle ženske nadzornice in uradnice, ki bi se imele brigati za delavke in se zanje zavzeti, ako bi se jim krivica godila. Posebno so tega potrebne šivilje, perice, modistinje in sploh vsi, ki delajo v manjših delavnicah, kjer je strogo

nadzorstvo težje in sitnejše. Slabotno potomstvo izvira največini iz slabotnih mater. Slabotne in utrujene so pa matere po tovarnah, ki vsled tega tudi zanemarjajo svoje novorojenčke. Umestno bi bilo, da bi se od tistih, ki so primorani dati svoje otroke v rejo, zahtevalo spričevalo zadostne preskrbe. V tem oziru ni skoro nobenega nadzorstva. Seveda bi morala država poskrbeti za zavode, ki bi nadomestovali otroku saj deloma domačo preskrbo, ker je mnogo žensk, ki nimajo za preskrbo otrok nobenega smisla in ga dostokrat nemarno oblečejo in ohranijo, dasi bi z malimi sredstvi boljše mogle. Naj se dekleta v tej stroki izobrazijo v posebnih tečajih.

V ljudski šoli, kjer največini zahajajo delavski otroci, naj se poskrbi za zdravo hrano. Stariši, ki doma ne morejo kuhati, ker so na delu, naj zložijo male vsote, ki se bodo porabile za zajutrek in obed otrok v šoli. Na Angleškem se o tem že posvetujejo v državni zbornici. Seveda bi država ne smela tega smatrati kot neko posebno miloščino ali pa uslugo. Lačnega otroka nikdo ne sme siliti, da se uči. Sicer pa ni glavno, ali to stori država, ali občina, ali društva in organizacije, ampak glavno je, da se sploh odpomore tej bedi, ki je najbolj kriva, da so delavčevi otroci slabotni ter se telesno in dušno izpridijo.

Med brati in sestrami.

Iz Savinjske doline. Naše soc. razmere. V ljudske šole ne več nemškutarije, ampak več gospodarskega nauka, kličejo v zadnjem času po pravici slovenski kmetje. Ali pri nas je vedno več industrialnih delavcev, ki nimajo svoje grude, ampak le plačo in deco. Mi slovenski proletarci moramo torej drugače klicati in sicer: V ljudsko šolo več socialne vzgoje. V socialnem oziru je namreč pri nas še slabše, kot glede narodnosti in gospodarstva. O delavskih težnjah niti pojma! Poznam tu mladega premogarija, ki smatra za kaj imenitnega, če se more pobahati proti Slovencem sodelavcem s svojimi črno-rdeče-žoltimi škatljicami za užigalice, katere celo obeša na vrata svojega stanovanja, da bo vsak vedel: Tu biv slov. Nemeč, pa v soc. oziru velik tepec! Ali ni slovenski delavec tvoj brat? Čemu ga dražiš? Amerikanec pa misli, da poskrbi s tem najbolje za otrokovo bodočnost, če ga na vse zgodaj tlači v nemčursko šolo. Tam pa postane mali »prajzek« in se k večjemu nauči podpisati: Schurmann (prej Zurman) ali Jeschounig (prav Ježovnik), svoji materinščini pa se izneveri. Žalostna nam majka, ali so slovenske šole celo za nič? Pa vendar pošiljajo vsako leto nekaj dečkov na nemške

»Škoda, da je študiral tri šole. Prava čenča je. Pride baba in mu reče: »Povem vam srečo; dajte mi dlan!« In ji verjame. »Tristo goldinarjev mi dajte, in jutri dobite deset tisoč.« Tako je govorila ciganka. »Kako to?« »Ali imate kako staro škrinj?« »Imam.« »Grem jo začarat in ponoči vam prinese hudič denarja kot peska. Jutri bo že denar notri, ali odpirati ne smete štirinajst dni. Zgodi se vam sicer, da se bankovci izpreme v pajčevino.« Dal ji je tristo goldinarjev. Odnesla je z njimi pete. Ne duha ne sluha ni bilo čez dva dni o ciganih. Tomaž Robidnik je odprl čez štirinajst dni staro škrinj in našel v nji — samo pajčevino. Dobro je plačana stara šema.«

Tako je govoril Medliškov Miha. Oba sta poslušala verno njegove besede in ni sta pazila na smreko, ki se je nagibala na stran. Žagala sta in žagala, dokler ni zavpil Miha, ki je nižje podiral bukev, naj se umakneta. A bilo je prepozno. Janez je odletel za mogočno hojo, Strgarja je pa za grabila podirajoča se smreka. Čule so se samo besede: »Jezus Marija!« potem pa je bilo vse tiho.

Prestrašena sta iskala tovariša Strgarja pod težko hojo. S težavo sta ga izvlekla izpod nje. Bil je ves pobit in krvav. Malo življenja je bilo še v njem.

»Nogo ima zlomljeno revež, prsa so gotovo vsa zrahljana, glavo ima razbito na čelu in ob desnem sencu. Jaz sem vsega kriv. Ti presneti Tomaž Robidnik!« Težko je bilo Mihi, ker je bil dobrega srca. Janez je gledal začuden, kot ki hotel vprašati, če je to resnica, kar se je zgodilo. Začel je moliti in šepetati venomer: »Bog ti pomagaj, Peter!«

Obvezala sta mu rane, napravila nosilnice in ga zadela na rame. Zavedel se še vedno ni.

»Da bi nama le ne umrl med potjo! Moliva!« je govoril Janez.

Odkrila sta se in molila.

Ravno tako svečan mir je vladal okrog kot tisti večer, ko je sedel pod hruško. Listje po gozdnem drevju je komaj slišno šepetalo, solnčni žarki so prožno skakljali in se šopirili po zelenih peresih in skromnih travnikih ponosnega gozda.

Zasmejal se je tedaj obličje Petra Strgarja. S slabotnim glasom je vzdihnil:

»Pustite me, da umrem.« Ustrašila sta se moža in obstala.

»Kaj nama je početi?« vpraša Janez.

»Bog nama bodi milostljiv!« je vzdihnil Miha. »Saj ni mogoče, da bi umrl brez spovedi in sv. popotnice.«

V bližini je šumljal droben potoček. Namočil je vanj Miha svojo žepno ruto in izpiral z njo siromaku čelo. Težko je dihal Peter in zdelo se je, da se poslavlja od sveta. Odprl je še enkrat svoje trudno oko, potem pa ga zaprl na veke.

Dvignil se je vran sredi gozda in žalostno zakrakal. In isti trenutek se je skrilo solnce za daljne visoke gore.

»Bog se usmili njegove duše! Kaj bo z otroci!«

Mihi ste se potočili dve solzi po zagorelem licu.

Svečan mir je bil na okoli, na zapadu je tedaj zasvetila večernica...

srednje šole v Celje, ki dobro izhajajo, če le store svojo dolžnost. Druga je nevarnost za mladino dosti večja, ko pa pomanjkanje nemščine. Le pogledimo! Delavski fantje, ko se izšolajo, se večkrat med tujimi tovariši odtujijo domačemu krogu, kršč. življenju in socialnemu čutu! Ko je postal izobraženec, zato še ni omikanja na srečo. To vidijo rahločutne matere, ko se solznih oči in z britkimi občutki poslavljajo od svojih »gospodkov«. Naj postane njen »gospod« enkrat kak advokat ali notar ali zdravnik in se naseli med svojimi domačini, kako tujega se bo čutil, kako se zagrabil pred svojci v prekrasni graščini s turnom, med tem ko njegov rojak hira pozabljen in zaničevan v zaduhli koči, kjer zastoj čaka na drobtine, padajoče z odurovanje mize. Tudi t. zv. »konservativcev«, ki vidijo v našem upravičenem gibanju hujškanje, ne izvzamemo. Bogatin dobro je in pije ter zapravlja po narodnih veseljah tvoje krvavo prislužene groše, ti pa še nadalje stradaš, kaj to njemu mar! Ali se nam ne nudijo taki prizori? Ali vam ne da to misliti? Enako se godi delavcu Nemcu in Slovencu. Je-lite? Ko bo čas volitve, te pride prositi za glas debelih, ko pa verjameš njegovim sladkim obljubam, pa bo spet delal tvoj »zastopnik« politiko za bogatince, na tebe se še spomnil ne bo, če ne boš glasneje nastopal, teptani proletarec, za svoje politične parvice. In k temu je treba vzgoje že od mladih nog. Sama nemška »špraha« te ne reši. Treba je, da si delavec sam pomagati znaš. S tem pa ni rečeno, da mora vsled brezčutnosti trdosrčnih meščanov delavec nastavljanje nčesa onim krivim prerokom, ki ga uče, da se le z ognjem in mečem dá popraviti sedanji krivični družabni red. Tisti groši, ki jih splješe za rdeča nebesa na zemlji, so zavržen denar, ker te oni, ki jih tako pitaš, v odločilnem trenutku sami izdado in pahnejo v še globokejšo siromaštvo. Bili so judovski hlapci. Tudi zdaj še ne ubupuj in čeprav prevaran v upu, ne utapljanj svoje bridkosti v alkoholu, ki te stori brezskrbnega, za socialno samopomoč gluhega in topega. Ne tako delavci, ampak v vašem zarodu samem, delavski stariši, naj vzrasto močne zavedne čete delavske vojske, katera bo strmoglavila brez prekucije sedanji kapitalistični zistem. Skrbite le, da bo vzgoja vaših otrok bolj socialna, t. j. da se jim zgodaj vcepi smisel za skupnost, pojmovanje ljudske bede, čut usmiljenja do delavca trpina, veselje do dobrih del in vzvišenih krščanskih idealov, o človeškem namenu na zemlji, v njih srcih zatirajte vso surovost, samogoltnost in sebičnost. Taka socialna vzgoja je več vredna, ko pa trohica nemščine, ki vašo deco usposobi ne za ljubezen do bližnjega, zlasti do ubogega slov. rojaka, ampak le za poslušnega nemškega podrepanika in grdega klečplazca vaših oderuhov. Iz otrok vaših napravijo si Nemci le pokornih janičarjev, ki bodo ob vsaki priliki opljuvali vse, kar je slovenskega, za delavski napredek pa se ne brigali. Samo jezikovno znanje ne dela človeka niti za noht boljšega in ljudje, ki so samo zagrizeni narodnjaki, drugače pa brez značaja, naj si bodo Slovenci ali Nemci, prodajo isto »oboževano« narodnost, kadar jim to bolje kaže. Povsod le iščejo svoj masten dobiček, ko se drugi za njihnje med sabo kavšajo. Zgled: Naši (nekateri!) narodnjaki vam kličejo vedno »Svoji k svojim«, blago pa jemljejo sami pri najhujšem nemškem Lutrovcu Cangerju v Celju, namesto da bi skušali ustanoviti tam v mestu zadrugo, katero bi slovanski fabrikantje zalagali z blagom. Zdjaj pa, žalibože, moramo rediti še razne krivonose agente, ki se dan na dan »nobel« okoli »narodnih« (?) trgovcev vozijo, ker ni trgovca, ki bi bil v resnici naroden in socialen obnem, to je: ki bi imel srce za nas. Ko bi ne stregel le svojji lakomnosti, ampak tudi gledal, da postreže kolikor mogoče ceneje svojim konzumentom, bi mu nikjer ne grozili s konzumi. Le ptic ujed se branimo, ker preveč žrô, in to po pravici, ker se vsaka živa stvar sme braniti. Sedanji sebični rod je naš največji sovražnik! Zato

pa še enkrat: Treba mladino za druge vzore vzgajati, ne za »zlato tele«. Proč z liberalnim manšestrskim duhom, več kršč. socialnega duha v vse sloje, in s tem se začni že pri mladini v šoli, ker se tukaj najlažje ublaže nasprotstva med raznimi stanovi, ki si zdaj nezaupno in naravnost sovražno stojte nasproti! Ne boja, ampak mirnega razvoja si želimo!

Lep pogreb delavca. Tovarna Goriče-Medvode: Pretečeno nedeljo smo spremili k večnemu počitku tovariša Jerneja Geigerja. Pogreb je bil veličasten! Pokojni je bil član delavskega in izobraževalnega društva. Udeležili so se pogreba člani delavskega izobraževalnega društva z zastavo. Tako krasnega pogreba nismo že dolgo videli. Tudi nagrobnico so pevci zapeli. Nekdaj so nas mogotci zmerjali, da smo delavci fabriški berači in pa barabe. Naj bi prišli pogledat ta pogreb, potem bi drugače sodili! Za nas delavce naj bo pa tudi to novo bodrilo, da se bolj oklenemo društva. Delavec.

Socialno delo v jeseniškem občinskem odboru. Vedno v lepši luči se kažejo delavski sovražniki na Jesenicah. Pri zadnji občinski seji se je videlo, da so tistim možem, ki imajo občinska vajieta v rokah, delavci deveta briga. Župan je poročal o znani pritožbi zoper socialni odsek. Imel bi grajati kapitalistične zastopnike, a je njihovo početje še odobral. Na ugovarjanje je izjavil: »Mene je tovarna volila.« Sramota zanj, da se ne zaveda, da je župan delavske občine in ko bi delavcev tukaj ne bilo, bi on tudi tukaj ne bil nastavljen kot zdravnik. V razpravi so se liberalci odstranili, samo godrnjali so, češ, ali bodo vedno delavci na vrsti. Tem ni posebno zameriti, ker so sovražniki delavcev in ravno taki, kakor prejšnji jeseniški odborniki, ki niso nikdar pri sejah o delavcih govorili in so le mislili, da so na Jesenicah sami gostilničarji in bogati trgovci. Pač pa zasluži grajo župan, ki se je izpočetka nekako delal, kakor da je socialno bogve kako visoko izobražen. Kapitalistični zastopniki so se pa začeli kregati in delavce obdelovati. Posebno en debel in en majhen sta se tako napihovala kakor žabe v luži; žolč vemo, da se jima je zlil, pa se jima bo še večkrat, kadar se bosta zaletovala v delavce. Le tisti zastopniki, ki jih delavski sovražniki imenujejo klerikalne, so se potegovali za nas. Delavci, kakor izprevidite iz žalostnih skušenj, jih je malo, da bi za delavce kaj storili; sami si morate pomagati, drugi se za vas ne zmenijo. Imate pošteno organizacijo, ki dela na to, da bi se vaš žalosten položaj izboljšal; v vsakem slučaju vam pride na pomoč. Izobrazujte se tukaj! Tu se dela na to, da bi bili zadovoljni delavci in delodajalci; saj organizirani delavec je najbolj zvest gospodarju in svoj glas takrat povzdigne, kadar se mu krivica godi. Ne poslušajte sovražnikov delavskih organizacij, ki vas slepijo s svojim socialnim »delom« v različnih socialnih občinskih odsekih, ki jih kapitalisti izrabljajo le za svoje namene, da zadušijo vsak glasnejši klic za izboljšanje naših razmer. Kadar pa se zopet snide jeseniški občinski zbor, pa si ga pridemo vsi delavci ogledat, da vidimo, ali si bodo gospodje zopet upali zmerjati delavce. Ste razumeli?

Krvoses kapitalizem.

Kako se plačujejo delavcem zavarovalnine. V vevški tovarni vladajo kaj čudne razmere. Ne bodemo tarnali, povemo le par suhih dejstev. Delavec ima, če se poškodeje, pravico do zavarovalnine, ki jo sevê dobi šele po strogi preiskavi. Neki delavec v vevški tovarni se je pri delu poškodeval na roki. Popreje je zaslužil 90 krajcarjev na dan, ko se je pa nekoliko pozdravil — v komolcu je imel še pozneje roko trdo — so mu v tovarni odkazali drugo delo, za kar so mu pa naenkrat plačali golih 50 krajcarjev na dan. Od zavarovalnine je dobival 40 krajcarjev, od vsega skupaj ima torej 90 krajcarjev, kakor

preje, tako da za poškodebe ni prav nič oškodovan. Ta mož pa mora preživeti družino, ki šteje 10 oseb! Drugemu delavcu je bil na roki pokvarjen prst. Dali so mu drugo delo in mu od dnevnega zaslužka odtrgali 15 krajcarjev. Ta delavec zasluži sedaj po 7 kron 80 vin, manj na mesec kot poprej, pa dobi samo 2 K 37 v mesečne zavarovalnine. Sedaj pa sami preštejte, kako so ga oškodovali za nezgodo, ki mu jo je prizadelo delo za gospodarja. Neki drugi delavec si je poškodeval oko tako, da revež sedaj ne vidi. Priznali so mu mesečno 10 kron zavarovalnine, od dnevne plače pa odtegnili 50 vin. Preje je imel na dan 2 kroni, sedaj ima 1 K 50 vin. Torej: od zavarovalnice dobi 10 K na mesec, na zaslužku pa izgubi 13 kron! Nedavno je zopet ozdravel neki delavec, ki je preje zaslužil 2 kroni na dan. Sedaj mu dajo 1 K 70 vin., pa ga preganjajo okoli najtežjih del, ki jih ne more dobro opravljati. Če potoži, pa mu vodstvo pravi: Pa pusti, če ne maraš. Zavarovalnino ima ta trpin tako, da nas je sram povedati. Neki stari delavec, ki skoro že 40 let služi tovarni, dobi sedaj, ko mu je zlomilo roko, 1 K 80 v. na dan, mesto dveh kot poprej. Šel se je pritožiti v tovarno, pa so mu dejali: Saj dobite zavarovalnino. Zavarovalnine so pa take, kakor smo jih tu opisali.

Z lastnimi močmi.

Političen shod skličeta na nedeljo, 30. t. m. državni poslanec dr. Korošec in deželni poslanec Roš v Trbovljah. Na shodu, ki se bo vršil ob pol 9. zjutraj pri g. Pustu (Špancu), se bodo obravnavale važne zadeve. Naj ga ne zamudi noben delavec!

Strokovno društvo papirnih delavcev za Avstrijo, s sedežem v Vevčah opozarja svoje člane po vseh tovarnah, ki so zaoptali na mesečnih doneskih, naj jih vplačajo; prosi pa ude, naj društvu naznanijo tiste člane, ki so se izselili, preselili ali pa umrli, da bo mogoče pravilno voditi zapisnike. Vse ude pa opozarjamo, naj nabirajo novih članov, nam dpošljejo doneske in natančne naslove članov. Tudi pošne znamke se sprejmejo. Za odbor: Anton Jeriha, predsednik; Anton Lajovec, zapisnikar.

Okno v svet.

Štrajki. Avstrija. Meseca julija je bilo na Avstrijskem 65 štrajkov, 1 na Primorskem. Pri tem je bilo prizadetih 160 podjetij, stavkalo je 6413 delavcev. Vzrok: v 24 slučajih nezadovoljnost s plačo, v 2 delavna doba, v 15 oboje, v 24 slučajih so delavci štrajkali iz drugih, manj važnih razlogov. Uspešni so bili štrajki v 11 slučajih, v 15 so dosegli nekaj, v dvanajstih nič. Belgija. Štrajkov je bilo meseca julija 8, 9 štrajkov se je nadaljevalo. Udeležnih je bilo 2227 delavcev. En sam štrajk je imel popoln uspeh; 109 stavkajočih je bilo odpuščenih iz službe. Angleška. Tu je štrajkalo julija meseca 36.170 delavcev. Vzrok: večinoma vprašanja glede plače in delavne dobe. Nehalo je stavkati 11.447 delavcev, poravnali so 18 štrajkov in sicer so delavci v devetih slučajih zmagali, v devetih pa propadli. Francoska. Tu je bilo 95 štrajkov. Udeležilo se je stavk 17.796 delavcev. V 68 slučajih so delavci zahtevali večjo plačo. 18 štrajkov se je končalo za delavce srečno, 41 pa nasprotno, v 55 slučajih so se delavci z delodajalci poravnali. Italija. Tu je štrajkalo julija meseca 31.217 delavcev, štrajkov je bilo 186. V 33 slučajih so delavci zmagali, v 31 propadli, v 48 so le deloma prodri, uspeh 62 štrajkov je neznan.

Letovišča za delavce imajo v okolici Berolina. Zida jih posebno društvo za delavske domove. Delavce plačujejo na teden 7 mark. V enem letovišču je prostora za dvanajst delavk. Imajo precej velik vrt. Gospodinjstvo vodi izurjena gospodinja, ki

tudi prireja in vodi skupne izprehode ter igre na prostem. Obedi in večerje so skupne. Delavke so se teh domov tako privadile, da jih vedno več redno poleti prihaja. Že v osmih ali štirinajstih dneh se uboge delavke popravijo in se vrnejo zdravejše na delo. Seveda, delodajalci še sedaj ne pojmujejo, kako dobro je za delavko, če se odpočije in se boljša in čvrstejša loti dela. Le malo jih je, ki dovolijo delavki osem-dnevni ali pa celo štirinajstnevni dopust in jim ničesar ne odtegnejo pri plači. Tako neki delavki, ki služi pri enem podjetju že celih 40 let in ima 10 mark tedenske plače, niso hoteli dati med dopustom plače. Delodajalci ne pomislijo, da spočita delavka več izda kot topa, izdelana, nezadovoljna žena, ki dela tja v en dan kot stroj in nikoli nima nobenega razvedrila.

Uredba otroškega dela v Londonu. Nedavno je londonska občina odredila, da se otroci, ki še niso dovršili 11. leto ne smejo porabljeni za krošnjarsko obrt. V brivnicah in česalnicah smejo delati le otroci, ki so dovršili 12. leto, deklice pa, ki niso stare vsaj 16 let, ne smejo prodajati po ulicah, ako jih starejša ne spremlja in nadzoruje. Sploh pa ne smejo otroci po ulicah prodajati ali pa delati pred 6. uro zjutraj in po 9. uri zvečer.

Izkoriščanje sardinskih rudarjev. Socialna zakonodaja je na Italijanskem zelo pomanjkljiva. Po listih veliko pišejo, v parlamentu dosti govoré, storijo pa bore malo. V rudniku v Iglesias na Sardiniji še danes vladajo razmere, ki jih še noben zakon ni mogel odpraviti. Truksistem, ki tam neovirano vlada, je sledeči: 1. Delodajalci plačajo delavcem v živilih, ki jih dražje zaračunajo, kot veljajo na trgu. 2. Delodajalec plača vso mezdo, toda ima trgovino, kamor delavce sili, da si ondi nakupujejo živila. 3. Delodajalec ima sorodnika, ki je lastnik trgovine; tam morajo delavci nakupovati vse, kar rabijo; če ne, ne dobijo dela. 4. Delodajalec plačuje delavcem redno in tudi nima svoje trgovine, pač pa jo ima kak delovodja. Če delavci pri niemu ne kupujejo, pa jih preganja in črni pri gospodarju, ki že najde priliko, da odpusti take delavce. 5. Rudarju plačuje mezdo kaka tretja oseba, ki posreduje med gospodarjem in delavcem; pri tem zaupniku morajo delavci nakupovati živila, vino in žganje.

Tolmač tujk.

Šovinizem pomenja pretirano občudovanje in povdarjanje lastne narodnosti. Šoviniiste so imenovali na Francoskem stare vojake Napoleonove, ki so se navduševali za svojega cesarja in za Francosko domovino, vedno le hvalili Francijo in druge narode sovražili. Te šoviniiste je osmešil francoski pisatelj Scribe v svoji igri: »Soldat laboureur«. Šovinizem je hudo zlo; kdor zgolj lastno narodnost uvažuje, hvali in povečuje, ta postane ozkosrčen in omejen: ne vidi pri drugih narodih nič do-

brega in pozabi na vse, kar združuje med seboj vse narodnosti; ne razume skupnih nazorov, teženj, zahtev in potreb vsega človeštva.

Kozmopolitizem je nasprotje od šovinizma. Ta beseda se rabi v dobrem in slabem pomenu. **Kozmopolit** je človek, ki bolj kot lastni narod uvažuje vse človeštvo; kozmopolit upošteva vse pridobitve drugih

narodov, boj med narodi obsoja in se pteguje za zблиževanje in edinstvo vseh narodnosti. Kozmopolitstvo pa je lahko tudi pretirano; kakor šovinist povdarja zgolj vrline in moč lastnega naroda, tako skrajni kozmopolit navadno pri lastnem narodu ne vidi nič dobrega, ampak le pri drugih.

2 12-4

Pozor!

„Slovenska delavska društva“! Kupujte svoje potrebščine pri znani priporočljivi domači manufakturni trgovini:

Češnik & Milavec (pri Češniku)

Špitalske ulice Ljubljana Lingarjeve ulice

v kateri dobite vedno v veliki izbiri **najnovejše blago za ženska in moška oblačila.**

Postrežba poštena in zanesljiva. Cene najnižje.

Delavci, trgovci pozor!

Slavnemu občinstvu uljudno priporočam svojo preurejeno

krojaško delavnico

v kateri izdelujem **moške obleke**, kakor tudi vsakovrstne **uniforme**, in vsa druga v to stroko spadajoča dela.

Delavcem v oddaljenih krajih drage volje postrežem z vzorci. Sprejemam tudi **že kupljeno blago v delo.**

Izdelujem vse po najnovejšem kroju točno in natančno po meri. Delo sprejemam v vsakem kroju in vsaki množini. Slav. konsumnim društvom in gospodom trgovcem priporočam posebni oddelek za izdelavo **konfekcij, oblek za prodajo, od najpreprostejše do najfinejše izvršitve.** Na zahtevo dam tem še bolj natančna pojasnila.

Svoji k svojim! Delavci, trgovci, podpirajte domačo tvrdko.

Za obilna naročila uljudno prosim

Matija Lazar
krojaški mojster v Kropi.

Cene brez konkurence!

Domača, poštena tvrdka!

Svoji k svojim!

„Naša moč“

izhaja vsak petek.

Cena na leto 3 krone.

Cene inseratom so:

za male 6stopne oglase: 6 vrstic 70 v., 12 vrstic 130 v., 8 vrstic 180 v., 24 vrstic 220 v. 3stopne oglase računamo: 1 krat 9 v. petit vrsta, 2 krat 7 v. petit vrsta, 3 krat 5 v. petit vrsta.

Uredništvo in upravništvo

„Naše moči“

Kopitarjeve ulice šte. 2.

Kdor hoče res postrežen biti z

8 52-12

dobrim, naravnim belim in črnim vinom,

naj se izvoli obrniti na staro znano in odlikovano trgovino z vinom

Anton Ivanov Pečenko
v Gorici.

Postrežba točna in poštena. Cene zmerne.

Ne prezrite!

Ne prezrite!